

การเห็นคุณค่าที่แท้จริงของงาน (ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)
คือก้าวแรกที่คนไทยจะสร้างแผ่นดินของเราให้เป็นแผ่นดินทอง

โดย ศาสตราจารย์ ดร. น.พ. อภิวัฒน์ มุทิตางกูร
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติและนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นของไทย
ศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น สกว

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานพระบรมราโชวาทเนื่องใน โอกาสวันข้าราชการพลเรือน ๑ เมษายน ๒๕๓๒ ความว่า "...เมื่อทำงาน ต้องมุ่งถึงจุดมุ่งหมาย ที่แท้จริงของงาน งานจึงจะสำเร็จ ได้รับประโยชน์ครบถ้วน ทั้งประโยชน์ของงาน และประโยชน์ของผู้ทำ..." หากคนไทยทุก ๆ คนยึดถือและปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทนี้ นอกจากจะเกิดประโยชน์แก่ตนแก่องค์กรแล้ว ประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

คุณค่าของงานมีหลายแง่ หลายมุม และหลายมิติ สรุปร่าว ๆ คุณค่าของงานคือประโยชน์จากเนื้องาน การสร้างคน และการสร้างสังคมที่ดั่งามรุ่มเย็นเป็นสุข เช่น งานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำเพื่อค้นพบความรู้และสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ งานทุกงานควรจะสร้างคนให้มีความสามารถ ซื่อสัตย์ มีความรักในงาน รักในผลของความดีที่เกิดจากงาน และสร้างสามัคคี สดุดท้ายผลงานของแต่ละคนแต่ละองค์กรควรเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน สอดประสานกันเพื่อความพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคม คุณค่าของงานเกิดได้หลายมิติ เช่น โครงการหลวงจากฝิ่นสู่พืชเมืองหนาว นอกจากจะช่วยชาวเขาให้มีรายได้จากการปลูกพืชเมืองหนาว สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ยังเป็นการลดปัญหายาเสพติดเพื่อประชาชนโดยส่วนรวม และเป็นต้นแบบการปลูกปัญญาและความรักความเมตตาให้แก่สังคมไทยอีกด้วย

อย่างไรก็ดีมีหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปลูกฝังจิตสำนึกนี้ในการทำงาน ได้แก่ ค่านิยมแบบทุนนิยมที่เน้นการแสวงหาประโยชน์ในทางวัตถุ การมีเครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน และกฎหมายบางข้อเป็นอุปสรรคทำให้การทำงานเพื่อคุณค่าของงานเกิดขึ้นได้ยาก ทุก ๆ วันนี้นักเรียน นิสิต นักศึกษา เรียนเพื่อหวังใบปริญญามากกว่าการแสวงหาความรู้ความสามารถ เราทำงานหวังกำไรมากกว่าผลดีของเนื้องาน ซ้ำร้ายกลไกการบริหารในองค์กรของรัฐมีการเล่นเส้นสายจับกลุ่มกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์กลายเป็นเครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น ทำให้คนในกลุ่มคณะของตนเป็นบอร์ดขององค์กรหรือเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้อย่างต่อเนื่องโดยกฎเกณฑ์ที่กลุ่มคณะของตนมีบทบาทสำคัญในการร่างกฎนั้น ส่งผลให้ผลงานขององค์กรนั้นมีลักษณะทำเพื่อกลุ่มคนบางกลุ่มแต่เบียดเบียนส่วนรวม สดุดท้ายเพื่อให้การทำงานมีระเบียบเรียบร้อย เรามีกฎหมายเป็นบรรทัดฐานในการควบคุมการปฏิบัติงาน แต่เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจนหลายต่อหลายเรื่องกฎหมายตามไม่ทันจนเป็นอุปสรรคในการพัฒนางานในหลายด้านได้ เช่น กฎหมายกำหนดให้การไฟฟ้ามีหน้าที่ส่งไฟฟ้า ทำให้การ

สนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อผลิตไฟฟ้าเพื่อพึ่งพาตนเอง เช่น พลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาหรือ โซลาร์รูฟ โดยหน่วยงานภาครัฐทำได้โดยยาก

การเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงานอาศัยการเรียนรู้ ขั้นตอนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ สุ จิ ปุ ลิ หรือ ฟัง คิด ถาม จดจำ เป็นหัวใจของนักปราชญ์ตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หากพิจารณาดูให้ดี นอกจากจะบ่งบอกว่า การเรียนรู้ควรประกอบด้วย การ ฟัง การคิด การถามและการจดจำ แล้ว ยังซ่อนคำแนะนำว่า การเรียนที่ดี ควรมีขั้นตอน ตามนี้ คือ ฟังก่อนแล้วนำมาคิดพิจารณา เรียนรู้เพิ่มเติมด้วยการถาม เมื่อมีความรู้แล้ว จึงจดจำ การฟังควรถูกขยายความเป็นการเรียนรู้ทั้งจากการฟัง การอ่าน การดู และการฝึกภาคปฏิบัติ การคิดหมายถึงการสร้างปัญญาจากการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจ และเข้าถึงความหมาย การถามเป็นการทดสอบและเพิ่มเติมความเข้าใจ ท้ายที่สุด ความรู้จะเติบโตได้ ต้องมีการบันทึกความรู้นั้นด้วยความจำหรือการจดบันทึก ดังนั้นเพื่อให้เรียนรู้ถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงานควรมีแนวทางการเรียนรู้ให้เข้าถึงว่างานนั้น ๆ มีประโยชน์จากเนื้องาน เพื่อการสร้างคน และ เพื่อสังคม อะไรบ้าง และประโยชน์นั้น ๆ เกิดได้อย่างไร ดังนั้นภาครัฐและองค์กรควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บุคลากรในองค์กรนั้น ๆ รู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงาน

หลักการสำคัญของความพอเพียง คือ พอดี พอเพียง เกื้อกูลกัน และ ไม่เบียดเบียน ถึงแม้คุณค่าที่แท้จริงของงานจะไม่ใช่ปริญญา ไม่ใช่กำไร แต่เพื่อผู้ทำงานก็มีความจำเป็นที่ต้องได้รับประโยชน์ในทางวัตถุนั้น ๆ ด้วย สังคมถึงจะอยู่ได้อย่างยั่งยืน หัวใจสำคัญในการบริหารคือสามารถสร้างเกณฑ์ค่าตอบแทนล้นตาม ความจำเป็นทางปัจจัย ๔ และตามคุณค่าที่แท้จริงของงาน ในปัจจุบันการให้ค่าตอบแทนล้นตามคุณค่าที่แท้จริงของงานของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเหตุเพราะผู้บริหารยังไม่เข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงานทำให้ตั้งเกณฑ์การประเมินแบบตรวจผักชี ยังไม่มีการเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์กรและผู้บริหารควรทำกระบวนการเรียนรู้จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงานอย่างต่อเนื่อง ฟังเหตุผลของทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติงาน แล้วนำเหตุผลของข้อคิดเห็นนั้น ๆ มาปรับปรุงแนวทางการบริหาร บุคลากรมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณค่าที่แท้จริงของงานเป็นสำคัญ

ป้องกันการเบียดเบียนเป็นหลักที่ขาดไม่ได้ในการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การเบียดเบียนที่เป็นอุปสรรคในการทำงานที่พบได้ในปัจจุบัน มีหลากหลายที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ๑ ความไม่พอดีของทรัพยากร งาน และผลของ

งาน ๒ การสร้างกฎและงานที่ไม่จำเป็นแต่กลับสร้างภาระ เช่น รายงานประกันคุณภาพ ๓ การมีเครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน และ ๔ การฉ้อราษฎร์บังหลวง

๑ ความไม่พอดีทั้งขาดทั้งเกินไม่เพียงแต่จะทำให้ผลของงานไม่ดีเท่าที่ควร การทำอะไรสุดโต่งยังทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้ การนำวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เช่น ระบาดวิทยา ประชากรศาสตร์ บัญชี สถิติ logistics และเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อเตือนถึงปัญหาเป็นแนวทางที่สำคัญ

๒ การสร้างกฎและงานที่ไม่จำเป็นแต่กลับสร้างภาระ เช่น รายงานประกันคุณภาพ เรื่องนี้สร้างผลกระทบในสถาบันการศึกษาและการแพทย์ในทุกระดับ ปัจจุบันปัญหาสำคัญของการศึกษาคือครูไม่มีเวลาให้นักเรียน ทาง การแพทย์คือมีแพทย์และพยาบาลไม่เพียงพอต่อการดูแลประชาชน เชื่อหรือไม่หากลดภาระการทำรายงานไร้สาระและไม่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูลลง การศึกษาของเยาวชน และการบริหารผู้ป่วยจะดีขึ้นทันตา

๓ การมีเครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน และ ๔ การฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ผ่านมา ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ กระเบื้องได้เฟื่องฟูลอย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจารณ์ พานิชย์ ได้สอนผมว่า วิธีการทำชั่วของคนในยุคสมัยนี้มีวิธีการทำเป็นเครือข่ายโดยให้มีคนร่วมมือกันทำชั่วให้มากที่สุด เมื่อเวลาสังคมล่วงรู้ความผิดนั้น ๆ จะได้ไม่มีใครกล้าลงโทษ แม้กระทั่งคนดีคนชั่วที่มีอำนาจก็สามารถหลอกล่อมาเป็นพวกได้ เช่น ให้โอกาสเขาทำความดีที่เขาต้องการแล้วเขาจะปิดตาข้างหนึ่ง จนมองไม่เห็นความชั่วที่เขาทำอยู่ ในวิธีการแบบนี้ อาจารย์หมอ เชิดชู ศรีอริยวัฒนา ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า เครือข่ายคนชั่วเหล่านี้มีวิธีการทำงานโดยพยายามมีส่วนในการออกกฎหมาย ตั้งกองทุน หรือแปรรูปองค์กรของรัฐ แล้วสร้างช่องทางกฎหมายให้อำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น การนำเงินสำหรับดูแลรักษาผู้ป่วยไปให้มูลนิธิ หรือทำกิจกรรมที่ไม่ใช่การดูแลรักษาผู้ป่วย เป็นต้น

การป้องกันแก้ไข ปัญหาการเบียดเบียนการทำงาน ทั้งจากความไม่พอดี งานฝักซีโรยหน้า เครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน และการโกง อาศัยการสร้างสติ พัฒนาปัญญา ปลุกจิตใจที่บริสุทธิ์เที่ยงตรง และเห็นแก่ส่วนรวมให้แก่สังคม เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการชี้ให้เห็นปัญหา รับรู้และร่วมหาวิธีแก้ปัญหาคควรทำให้มีขบวนการแก้ปัญหาสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายความว่า รัฐควรจัดให้สื่อและสังคมตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้บริหารมีหน้าที่รับรู้ รับฟัง ปัญหาจากทุกฝ่าย มีขบวนการวิเคราะห์และวางแผน

แก้ไขปัญหอย่างเปิดเผย โดยการแก้ไขปัญหเห็นแก่ความถูกต้องและคุณค่าที่แท้จริงของงานนั้น ๆ เป็นสำคัญ สุดท้ายขบวนการในการรับรู้รับทราบปัญหาควรทำได้อย่างรวดเร็ว และปรึกษาแนวทางการแก้ปัญหาจากประชาชนโดยเฉพาะคนทำงานอย่างต่อเนื่องการที่ขบวนการศาลใช้เวลาานในการตัดสินถูกผิดเป็นเหตุผลสำคัญที่ภาครัฐควรรหาแนวทางที่ทำให้การแก้ปัญหาจากการทำผิดกฎหมายทำได้ยงทันที

โดยสรุป การมองเห็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงานเป็นหัวใจของการสร้างงานที่มีคุณภาพ พัฒนาคน และทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข การที่คนเราจะเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของงานอาศัยการเรียนรู้ เพื่อให้ทุก ๆ คนทราบถึงความสำคัญของงานองคกรนั้น ๆ ควรจัดขบวนการเรียนรู้ในเรื่องนี้ขึ้น สุดท้ายที่ผ่านมาสังคมไทยมีอุปสรรคในการที่ประชาชนจะเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงาน ทั้งจากผลตอบแทนทางวัตถุส่วนตนไม่สอดคล้องกับคุณค่าของงาน ทั้งจากการไม่มีเครื่องมือช่วยให้สังคมโดยรวมสามารถทำงานเป็นทีม แล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การสร้างงานที่ไร้ประโยชน์ การมีเครือข่ายผลประโยชน์ทับซ้อน และการโกงผลประโยชน์ต่าง ๆ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแก้ไขได้ โดยการเปิดเผยข้อมูล ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ รับรู้ รับทราบปัญหา เหตุของปัญหา และหาทางแก้ไข โดยภาครัฐจัดการให้กระบวนการเหล่านี้สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเหตุผล และมุ่งหวังเพื่อสร้างจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของงาน